

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

Son 9 Jild 4

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 9 (4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

Саидов Сарвар Атабулло ўғли – катта илмий ходим, Имом Термизий халқаро илмий-тадқиқот маркази, илмий тадқиқотлар бўлими.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Хожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолиддиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудири;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Аҳмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Эргашев Икром Абдурасулович – юридик фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Ҳашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Каюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохид Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабобовна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:
scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:
(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Xaynazarov Baxromjon Baxtiyorovich</i> RIVOJLANGAN O'RTA ASRLARDA PIRENEY YARIM OROLIDAGI KORTESLARNING JAMIYAT HAYOTIDAGI O'RNI	10-14
<i>Azizbek Xolliyev</i> XIX ASR OXIRI – XX ASR BOSHLARIDA ROSSIYA TOG'-KON SANOATIDA BRITANIYA SARMOYASINING TUTGAN O'RNI	15-20
<i>Mahkamov Abdiqayum Mahkamovich</i> SUDYALAR OLIY KENGASHINING SUDYALAR KORPUSINI SHAKLLANTIRISHDA TUTGAN O'RNI (TARIXIY TAHLIL)	21-25
<i>Eshimov Shaxridin Xujayorovich</i> SUD – HUQUQ TIZIMIDAGI TARG'IBOTCHILIK FAOLIYATI VA MA'NAVIY – MA'RIFIY ISHLAR (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA)	26-31
<i>Намазова Умида Нормурадовна</i> ИЛК ЎРТА АСРЛАР СУҒДДА НИКОҲ: ШАКЛЛАНИШИ, ТАРИХИЙ ИЛДИЗЛАРИ ВА ХУСУСИЯТЛАРИ	32-41
<i>Самадов Искандар Исмамович</i> ХОРАЗМ ХАЛҚ СОВЕТ РЕСПУБЛИКАСИ (ХХСР)ДА ЕР-СУВ МАСАЛАСИ	42-48
<i>Rustamova Madina Musoqulovna</i> SAMARQAND VILOYATI XOTIN-QIZLARNING ILM-FAN, TA'LIM VA INNOVATSIYALARGA QO'SHGAN HISSASI	49-56
<i>Jiyanbekova Sharofat Abdikaharovna</i> SOVET DAVRIDA KITOB TAQIQLARIGA NISBATAN O'ZIGA XOS SENZURA AMALIYOTLARI... ..	57-64
<i>Tursunov Javlonbek Akrom o'g'li</i> MUQADDAS QADAMJOLAR. SAMARQAND SHAHRINING TARIXIY TOPONOMIYASINING MUHIM TARKIBIY QISMI	65-68

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Tolipova Baxtigul</i> MAMLUKAT OZIQ-OVQAT SANOATIGA YO'NALTIRILGAN INVESTISIYALARNING EKONOMETRIK TAHLILI	69-77
<i>Mamanazarov Abdusamat Abdusaitovich</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA PUL-KREDIT SIYOSATI KO'RSATKICHLARI TAHLILI	78-83
<i>Амбарцумян Анастас Алексеевич, Хасанова Руфина Раисовна</i> ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ГЕНДЕРНОГО РАВЕНСТВА В УЗБЕКИСТАНЕ	84-96
<i>Meliyeva Nargiza Eshboyevna</i> INSON RESURSLARINI BOSHQARISHDA RIVOJLANGAN DAVLATLARING TAJRIBASI	97-104

<i>Исраилов Рустам Ибрагимович</i> КИЧИК БИЗНЕС ВА ХУСУСИЙ ТАДБИРКОРЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШ МАСАЛАЛАРИ	105-109
<i>Jumaniyazov Inomjon To'raevich</i> APPLICATION OF ESG PRINCIPLES IN THE ACTIVITIES OF SOVEREIGN INVESTMENT FUNDS	110-120
<i>Amonov Navro'zxon Saloxiddin o'g'li</i> MINTAQAVIY MEHNAT BOZORIDAGI ISHCHI KUCHIGA TALAB VA TAKLIFNI ISTIQBOLLASHTIRISH YO'LLARI	121-129
<i>Mirxamidova Zahinabonu Mirxamid qizi</i> ROBOTLASHTIRISH DAVRIDA MEHNAT BOZORINING O'ZGARISHI: TO'RTINCHI SANOAT INQILOBI MUAMMOLARI VA ISTIQBOLLARI.....	130-138
<i>Kalbayev Muratbay Aytbaevich</i> AYLANMA MABLAG'LARNI TAHLIL QILISH METODOLOGIYASI	139-144
09.00.00 – FALSAFA FANLARI	
<i>Ernazarova Yorqinoy Ollaberganovna</i> RIVOJLANGAN DAVLATLARDA KADRLAR XIZMATINI TASHKIL ETISH: ODOB-AXLOQ QOIDALARI VA KASBIY MADANIYAT TALABLARIGA RIOYA ETILISHINI TA'MINLASH MEKANIZMLARI	145-155
<i>Ahrorova Shahlo O'rinboyevna</i> GLOBALLASHUV SHAROITIDA MILLIY QADRIYATLARNING TAKOMILLASHUVI JARAYONI	156-161
<i>Рахманов Баҳодир</i> АЛИШЕР НАВОЙЙ КОМИЛ ИНСОН КОНСЕПСИЯСИДА СИНЕРГЕТИК ҲОЯЛАР ИНЪИКОСИ	162-170
<i>Нуралиева Насиба Ахмадқуловна</i> ЖАДИД МУТАФАККИРЛАРИ ИЖОДИДА ТАРБИЯГА ОИД ҚАРАШЛАРНИНГ ФАЛСАФИЙ ТАҲЛИЛИ	171-176
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Fayzulloev Otabek Muhammadovich</i> KATTALAR FOLKLORINING TARKIBIY QISMI – BOLALAR FOLKLORI HAQIDA.....	177-184
<i>Тоқимбетова Гулбахор Абатбаевна</i> ЎЗБЕК-ҚОРАҚАЛПОҚ АДАБИЁТШУНОСЛИГИДА ИРФОНИЙ ОБРАЗЛАР	185-190
<i>Yusupova Sadokat Alijon qizi</i> “BOBURNOMA”NING YAPONIYADA O'RGANILISHI	191-197
<i>Xudoyberdiyeva Gulmira Allaberdi qizi</i> JAHON TILSHUNOSLIGIDA POLISEMIYA HODISASIGA LINGVISTIK YONDASHUV (RUS VA INGLIZ TILSHUNOSLIGI MISOLIDA)	198-201
<i>Tangriyev Valisher Azamovich</i> SOMATIK IFODALAR ORQALI BERILGAN PARALINGVISTIK VOSITALARNING QIYOSIY TADQIQI: “ANOR” HIKOYASI MISOLIDA	202-206

<i>Abulova Zilola Azimovna</i> INGLIZ AFORIZMLARINING TARKIBIDA BIR JUMLA HAMDA QO'SHMA GAPLAR BILAN IFODALANGAN AFORIZMLAR XUSUSIYATLARI	207-201
<i>Qurbonova Dilnoza Olimovna</i> TYPES AND FUNCTIONS OF ADVERTISEMENT IN ENGLISH AND UZBEK.....	210-216
<i>Quljanova To'lg'anoy Shodiyor qizi</i> ASQAR MAHKAM IJODIDA BUVI OBRAZINING O'ZIGA XOSLIGI	217-221
<i>Babajanova Aziza Rustamovna</i> ABDULLA ORIPOV SHE'RIYATIDA BAHOR MAVZUSINING BADIY TALQINI	222-227
<i>Khursanova Laylo Bakhtiyarovna</i> REPRESENTATION OF THE CONCEPT OF "PATIENCE" IN SPECIAL ENGLISH DICTIONARIES	228-232
<i>Diyorova Mohlaroyim Xamza qizi</i> O'ZBEK TILSHUNOSLIGIDA SIFAT SO'Z TURKUMI TADQIQI	233-238
<i>Samadova Visola Baxtiyor qizi</i> INGLIZ, O'ZBEK VA RUS TILLARIDA ANTONIM KOMPONENTLI FE'L FRAZEOLOGIK BIRLIKLARLARNING LEKSIK-SEMANTIK XUSUSIYATLARI	239-242
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Tўлаганова Гулчехра Захитовна, Гофурова Дилафруз Мурод қизи</i> АЁЛЛАР ТОМОНИДАН СОДИР ЭТИЛГАН ЖИНОЯТЛАРНИ ТЕРГОВ ҚИЛИШНИ РЕЖАЛАШТИРИШ, ЮЗАГА КЕЛАДИГАН ТЕРГОВ ВАЗИЯТЛАРИ ВА ВЕРСИЯЛАРНИ ИЛГАРИ СУРИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ	243-252
<i>Tosheva Maftuna Anvar qizi</i> INSON A'ZOLARI VA TO'QIMALARINING TRANSPLANTATSIYASI BILAN BOG'LIQ JINOYATLAR	253-262
<i>Ikramov Sherzod Raximdjanoich</i> VOYAGA YETMAGAN SHAXSLARNI MODDIY TA'MINLASHDAN BO'YIN TOVLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	263-266
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Tohirova Mohigul Umir qizi</i> KO'RISHDA NUQSONI BOR SHAXSLARNING IJTIMOY UMIDSIZLIK DARAJASINI PSIXOLOGIK O'RGANISH. (L.I.VASSERMANNING "IJTIMOY FRUSTRATSIYA (UMIDSIZLIK) DARAJASINI DIAGNOSTIKA QILISH METODOLOGIYASI" ASOSIDA)	267-274
<i>Nasriddinov Dadaxon Komiljonovich</i> OLIY HARBIIY TA'LIMDA FIZIKA O'QITISH SAMARADORLIGINI MOBIL ILOVALAR VA ROBOTOTEXNIKA ELEMENTLARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH YUZASIDAN OLIB BORILGAN PEDAGOGIK TAJRIBASINOV ISHLARI VA ULARNING NATIJALARI	275-281
<i>Xojaniyazova Inkar Jumanazarovna</i> BOSHLANG'ICH TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDA DIDAKTIK MATERIALLARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISH MASALALARI	282-292
<i>Ashurova Marhabo Sayfulloyevna</i> BUXORO JADIDLARI VA YANGI USUL MAKTABLARIDA O'QITISH IMKONIYATLARI	293-301

<i>Алимова Нигора Исраиловна</i> ОСОБЕННОСТИ СИСТЕМНОГО ПОДХОДА В ОБРАЗОВАНИИ И ВОСПИТАНИИ ДЕТЕЙ, НАХОДЯЩИХСЯ НА ДЛИТЕЛЬНОМ ЛЕЧЕНИИ	302-308
<i>Матажонова Gulnoza Karimovna</i> IJTIMOIY FANLARNI TEXNIKA YO'NALISHI TALABALARIGA O'QITISHNING DOLZARB MUAMMOLARI	309-313
<i>Axmadjanova Madina Maxmudjon qizi</i> GRAMMATIK MINIMUM VA UNI O'QITISH METODLARI	314-319
<i>Norboyev Zafar Abdumuminovich</i> OLIV TA'LIM MUASSASALARIDA CEFR ME'ZONLARI ASOSIDA YANGI AVLOD DARSLIKLARINI YARATISH TEXNOLOGIYALARI	320-323
<i>Axmedova Zuxraxon Tulyanbayevna</i> QO'L TO'PI O'YININING JISMONIY JIHATDAN O'QUVCHILARNING O'QISHNI TUSHUNISHLARIGA TA'SIRI	324-329
<i>Юсупова Заррина Курбоновна</i> УНИКАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ И ВЫЗОВЫ В РАЗВИТИИ ЦИФРОВОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ	330-334
<i>Ravshanova Xafiza Komilovna</i> МАКТАБГАЧА ТА'LIM TASHKILOTI TARBIYACHILARIDA TANQIDIY FIKRLASH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY ASOSLARI	335-340
<i>Nurbayeva Xolniso Uralovna</i> GENDER STREOTIPLAR GENDER MADANIYATNING TARKIBIY QISMI SIFATIDA	341-345
<i>Samatova Shohsanam Xolmuhammad qizi</i> BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING TIZIMLI FIKRLASHINI RIVOJLANTIRISH MUHIM PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA	346-351
<i>Mustayeva Guliston Bo'ribojevna</i> TIBBIY TA'LIMDA AKS ETTIRISH AMALIYOTINING AHAMIYATI: UZLUKSIZ KASBIY RIVOJLANISHGA KO'MAKLASHISH	348-356
<i>Ahmedbekova Maxpuzaxon</i> TASVIRIY SAN'AT DARSLARIDA O'QUVCHILAR BILIMINI OSHIRISHNING PEDAGOGIK VA INNOVATSION JIHATLARI	357-362
<i>Utkirov Abbas Meyliyevich</i> ARTIFICIAL INTELLIGENCE IMPACT ON HIGHER EDUCATION QUALITY AND EFFICIENCY	363-388
<i>Xodiyeva Gulhayo Hasan qizi</i> BOSHLANGICH SINIF O'QUVCHILARIDA MATEMATIKA FANI ORQALI TANQIDIY-TAHLILIIY HAMDA MA'LUMOTLARNI TAHLIL QILISH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH USULLARI.....	389-393
<i>Maxliyo Qalandarova</i> UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA MATEMATIKA DARSLARIDA O'QUVCILARNING MOLIYAVIY SAVODXONLIGINI RIVOJLANTIRISH SHAKLLARI VA USULLARI.....	394-399

Received: 30 August 2024
Accepted: 5 September 2024
Published: 15 September 2024

Article / Original Paper

THE TRANSFORMATION OF THE LABOR MARKET IN THE AGE OF ROBOTIZATION: CHALLENGES AND PROSPECTS OF THE FOURTH INDUSTRIAL REVOLUTION

Mirhamidova Zakhinabonu Mirhamid kizi

Doctoral student of Gulistan State University

zahnabonumirhamidova@gmail.com

Abstract. The contemporary economy is undergoing a profound transformation driven by rapid technological advancement and the widespread adoption of robotics. The Fourth Industrial Revolution is radically reshaping the labor market, creating both new opportunities and challenges. This paper analyzes the impact of robotization on employment structures, worker qualifications, and the social dimensions of the labor market. Based on theoretical models and empirical data, it explores both the positive effects of robotization, such as increased productivity and the creation of new jobs, as well as the negative consequences linked to job losses and growing inequality. The conclusion offers policy recommendations aimed at adapting the labor market to the new realities and mitigating the negative effects of robotization.

Key words: Fourth Industrial Revolution, robotization, labor market, automation, employment, unemployment, skills, inequality, social policy, artificial intelligence

ROBOTLASHTIRISH DAVRIDA MEHNAT BOZORINING O'ZGARISHI: TO'RTINCHI SANOAT INQILOBI MUAMMOLARI VA ISTIQBOLLARI

Mirxamidova Zakhinabonu Mirxamid qizi

Guliston davlat universiteti doktoranti

Annotatsiya. Zamonaviy iqtisodiyot texnologiyaning jadal rivojlanishi va robototexnikani keng joriy etish bilan bog'liq chuqur o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda. To'rtinchi sanoat inqilobi mehnat bozorini tubdan o'zgartirib, yangi imkoniyatlar va muammolarni yuzaga keltirmoqda. Maqola robotlashtirishning bandlik tuzilmasi, ishchilarga qo'yiladigan malaka talablari va mehnat bozorining ijtimoiy jihatlariga ta'sirini tahlil qilishga bag'ishlangan. Nazariy modellar va empirik ma'lumotlarga asoslanib, robotlashtirishning samaradorlikni oshirish va yangi ish o'rinlarini yaratish kabi ijobiy ta'siri ham, ish o'rinlarini yo'qotish va tengsizlikning kuchayishi bilan bog'liq salbiy oqibatlar ham ko'rib chiqiladi. Xulosa qilib aytganda, mehnat bozorini yangi sharoitlarga moslashtirish va robotlashtirishning salbiy oqibatlarini minimallashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Kalit so'zlar: to'rtinchi sanoat inqilobi, robotlashtirish, mehnat bozori, avtomatlashtirish, bandlik, ishsizlik, malaka, tengsizlik, ijtimoiy siyosat, sun'iy intellekt.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I9Y2024N16>

Kirish. To'rtinchi sanoat inqilobiga xos bo'lgan texnologiyaning jadal rivojlanishi inson faoliyatining barcha sohalariga, jumladan, mehnat bozoriga ham chuqur ta'sir ko'rsatmoqda. Robotlashtirish va avtomatlashtirish zamonaviy iqtisodiyotning asosiy yo'nalishlaridan biri

sifatida ishlab chiqarish jarayonlarini tubdan o'zgartirib, yangi imkoniyatlar va muammolarni yuzaga keltirmoqda.

Bir tomondan, robotlashtirish mehnat unumdorligini oshirish, ishlab chiqarish tannarxini kamaytirish va yangi mahsulot va xizmatlarni yaratishga yordam beradi. Boshqa tomondan, bu ish o'rinlarining katta yo'qolishi, tengsizlikning kuchayishi va jamiyatning ijtimoiy tuzilishidagi o'zgarishlar haqida tashvish uyg'otadi.

Ushbu maqolaning maqsadi robotlashtirishning mehnat bozoriga ta'sirini tahlil qilish, asosiy tendentsiyalar va tendentsiyalarni aniqlash, shuningdek, ushbu o'zgarishlarning mumkin bo'lgan ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlarini baholashdir.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Sanoat inqilobining global ishsizlikka olib kelishi haqidagi qo'rquvlar ilk bor qariyb 200 yil avval bildirila boshlagan. Texnologik alarmizmning¹ birinchi to'lqini 19-asrning boshlarida paydo bo'ldi. Buyuk Britaniyada sanoatlashtirish davrida. Ikkinchi to'lqin 1960-yillarda bo'lib o'tdi va avtomatlashtirish qo'rquvi tufayli yuzaga keldi. Uchinchi to'lqin 1980 va 1990 yillarda kompyuter inqilobi fonida paydo bo'ldi[1]. Har safar texnologik ishsizlik haqidagi prognozlar muvaffaqiyatsizlikka uchradi va unutildi. Biroq, bugungi kunda biz to'rtinchi sanoat inqilobining tabiati tubdan boshqacha ekanligiga va bu safar mehnat bozorida falokatning oldini olish mumkin emasligiga aminmiz[1].

Bunday tashvishlar ko'plab tadqiqotlar va baholashlarni keltirib chiqardi. D.Acemoglu va P.Restreponing 1990–2007 yillarda AQShda mahalliy mehnat bozorlari darajasida robotlashtirishning bandlikka ta'siri bo'yicha ishlari bunga misol bo'ladi[2]. Ularning hisob-kitoblariga ko'ra, sanoatda bitta robotni o'rnatish 3 dan 6 nafargacha ishchini ishsiz qoldiradi. Har ming ishchiga bitta qo'shimcha robot to'g'ri kelsa, iqtisodiyotda bandlik darajasi 0,18-0,34 foiz punktga qisqarishiga olib keladi. Umuman olganda, 1990–2007-yillarda robotlashtirish hisobiga ish bilan bandlikning qisqarishi asosan ishlab chiqarish sohasida 360 mingdan 670 ming kishigacha bo'lgan. Biroq, sof miqdoriy nuqtai nazardan, bunday hisob-kitoblar juda ahamiyatsiz ko'rinadi. Taqqoslash uchun: Qo'shma Shtatlardagi mehnat bozorida yillik mehnat aylanmasi (yollash va ishdan bo'shatishlar yig'indisi) 120 millionni tashkil etadi. Bundan tashqari, mualliflarning hisob-kitoblariga ko'ra, agar biz nafaqat bandlikka ta'sirini hisobga olsak robotlashtirishning, balki yangi texnologiyalarning boshqa shakllarining ham umumiy ta'siri texnologik taraqqiyot salbiydan ijobiyga aylanadi [2].

D. Autor va boshqalar tomonidan 1990–2007 yillardagi Amerika mahalliy mehnat bozorlari (722 zona) tahliliga asoslangan tadqiqoti yangi texnologiyalarni joriy etishning umumiy bandlikka ta'sirining betarafligini ko'rsatdi[3].

2001–2012-yillar davrida G'arbiy Germaniyada (402 zona) mahalliy mehnat bozorlarining o'xshash tahlili natijasida o'z mahsulotlariga elastik talabga ega bo'lgan tarmoqlar yuqori konsentratsiyaga ega bo'lgan hududlar mehnat unumdorligining o'sishiga javoban bandlikni oshirdi, talab egiluvchanligi yuqori bo'lgan sanoat tarmoqlari konsentratsiyasini yo'qotadi degan xulosaga kelishdi[4].

So'nggi paytlarda ko'plab ishlar texnologik taraqqiyotning bandlikning professional tuzilishiga ta'sirini tahlil qilishga bag'ishlangan. Masalan, ingliz iqtisodchilari K. Frey va M. Osborn Amerika iqtisodiyoti uchun kasblar bo'yicha bandlikning o'zgarishi prognozini taqdim

¹ Texnologik alarmizm (fransuzcha alarmiste — xavotir, tashvish) — ilmiy-texnika taraqqiyoti ijtimoiy jarayonlarni insoniylikdan mahrum qiluvchi omildir. Ushbu yondashuv doirasida G.Markuz va T.Adorno insonning texnik taraqqiyotga haddan tashqari ishtiyoqi va “texnologiyaning quliga” aylanganini qayd etadilar.

etdilar[1]. Ularning hisob-kitoblariga ko'ra, keyingi 10-20 yil ichida hozirda AQShdagi jami bandlikning 47 foizini tashkil etuvchi kasblar to'liq avtomatlashtirilgan bo'lish xavfi ostida. Boshqa tadqiqotchilar o'z metodologiyasidan foydalangan holda quyidagi ko'rsatkichlarni oldilar: Finlyandiya uchun 35%, Germaniya uchun 59% , Yevropa Ittifoqi mamlakatlari uchun 45-60% [1]. Jahon banki prognozlariga ko'ra, avtomatlashtirish kelgusi yigirma yil ichida Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti mamlakatlaridagi barcha mavjud ish o'rinlarining 57 foizini yo'qoladi[1]. Frey va Osbornning fikricha, avtomatlashtirish odamlarni nafaqat odatiy ishlardan, balki odatiy bo'lmagan ishlardan, masalan, mashina haydash yoki dastlabki yuridik xizmatlar ko'rsatishdan ham faol ravishda siqib chiqara boshlaydi[1].

Biroq, amerikalik iqtisodchi J. Bessen hisoblaganidek, 1950 yilda Qo'shma Shtatlarda mavjud bo'lgan 300 ga yaqin kasblardan 2010 yilga kelib avtomatlashtirish tufayli bittasi yo'qoldi - "lift operatori". Lift kabinalari avtomatik eshiklar bilan jihozlangandan keyin lift operatorlari xizmatlariga bo'lgan ehtiyoj yo'qoldi[5]. Bankomatlar paydo bo'lgandan so'ng, texno-signalistlar bank kassirlarining mehnat bozoridan butunlay yo'q bo'lib ketishini bashorat qilishgan, ammo amalda ularning soni Qo'shma Shtatlardagi 1990 yildagi 400 mingdan bugungi kunda 450 mingga ko'paygan – ayni vaqtda bankomatlar soni 100 mingdan 425 mingga ko'paygan [5].

S. Mitra va Mousumi Dasning "Robotlashtirishning iqtisodiy rivojlanishga ta'sirini o'rganish" maqolasida "Robotexnika ish joylarini yo'q qiladi, lekin iste'mol qilish uchun vaqtni oshiradi, bu esa iqtisodiy faollikning ham o'sishiga, ham pasayishiga olib keladi, shu paytning o'zida vaqt va mehnat talab qiladigan xizmatlarga talabning ortishi bilan bog'liq bo'lishi mumkin"[6].

Jo-Ching Chung va Yong Suk Li, "Robotlarning ish joylariga evolyutsion ta'siri" nomli maqolada, robotlarning ta'siri avvalgi davrlarda bandlikni kamaytiradi, ammo keyingi davrlarda bandlikni oshiradi, bu esa mahalliy ish haqiga ijobiy ta'sir qiladi[7].

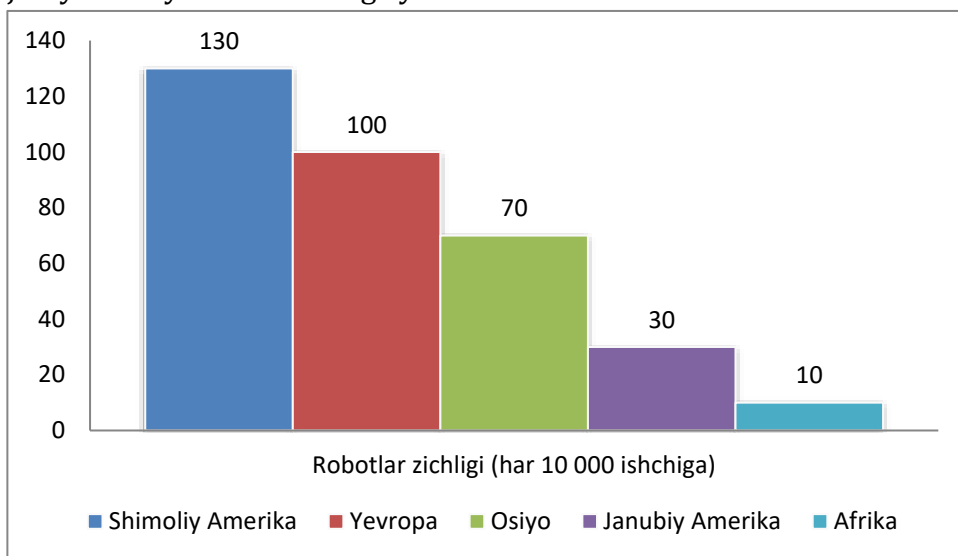
Yuqoridagilardan kelib chiqib, qisqa muddatda robotlashtirish ishsizlikka olib kelishi mumkin, ammo uzoq muddatda yangi ish o'rinlari yaratilishi va ish haqini oshirishi mumkinligini umumlashtirishimiz mumkin. Salbiy oqibatlarini minimallashtirish va foydani maksimal darajada oshirish uchun robotlashtirishning turli aholi va hududlarga ta'sirini ham hisobga olish kerak.

Tadqiqot usullari. Robotlashtirish davrida mehnat bozorining o'zgarishi: to'rtinchi sanoat inqilobi muammolari va istiqbollari mavzusini o'rganishda adabiy tahlil, qiyosiy tahlil, tizimli tahlil, tahlil va sintez, ilmiy abstraksiya kabi nazariy tadqiqot usullari qo'llanilgan. Biroq, ishlatilgan empirik usullar hujjatlarni tahlil qilish va ma'lumotlarni tahlil qilish edi.

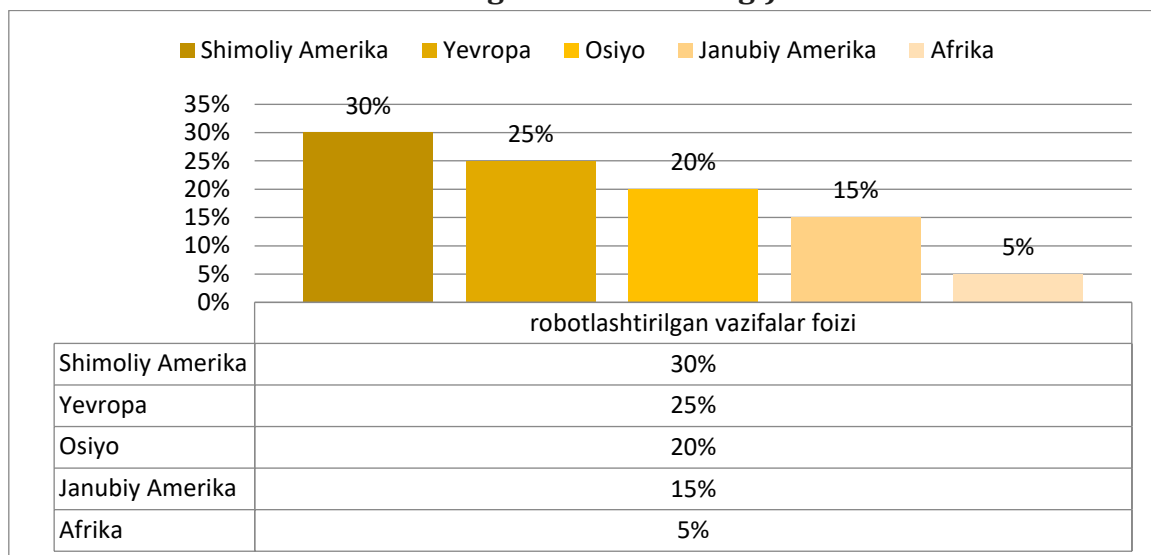
Tahlil va natijalar. Yaqin vaqtgacha robotlardan foydalanish avtomobilsozlik kabi muayyan sohalarda yuqori darajada nazorat qilinadigan vazifalar bilan chegaralangan edi. Bugungi kunda robotlardan foydalanish aniq dehqonchilikdan tortib hamshiralikgacha bo'lgan deyarli barcha soha va vazifalarni qamrab oladi. Klaus Shvabning fikricha, robototexnikaning jadal rivojlanishi tufayli odamlar va mashinalar o'rtasidagi o'zaro ta'sir tez orada odatiy kundalik amaliyotga aylanadi[8].

Fortune Business Insights hisobotiga ko'ra, robot jarayonlarini avtomatlashtirish bo'yicha global bozor 2023 yildagi 13,86 milliard dollardan 2030 yilda 50,50 milliard dollargacha o'sishi kutilmoqda, bu prognoz davrida CAGR 20,3 foizga o'sadi[9]. Acumen Research and Consulting kompaniyasining so'nggi hisobotiga ko'ra, 2030 yilga kelib ish

jarayonini avtomatlashtirish bo'yicha global bozor 78 milliard dollardan oshadi[10]. Ushbu texnologiyalar odamlarni monoton va xavfli ishlardan ozod qilish imkonini beradi, ularning samaradorligi va ijodiy salohiyatini oshirishga yordam beradi.

Rasm 1 – 2024 yil boshidagi dunyoning turli mintaqalarida robotlashtirish darajasi (10 000 ishchiga robotlar zichligi)

Manba: Xalqaro robototexnika federatsiyasi (IFR)[11], Jahon iqtisodiy forumi[12] va BMT[13] ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

Rasm 2 – 2024 yil boshida dunyoning turli mintaqalarida robotlashtirilgan vazifalar foizi

2024-yil boshida dunyoning turli mintaqalarida robotlashtirish bo'yicha yuqorida keltirilgan gistogrammalarni o'rganib chiqib, Shimoliy Amerika robotlashtirish bo'yicha yetakchi ekanligi haqida xulosaga kelishimiz mumkin. Bu hududda robot zichligi har 10 000 ishchiga 130 tani tashkil etadi, ya'ni har 10 000 ishchiga 130 ta robot to'g'ri keladi. Shimoliy Amerikadagi vazifalarning 30 foizi allaqachon robotlashtirilgan.

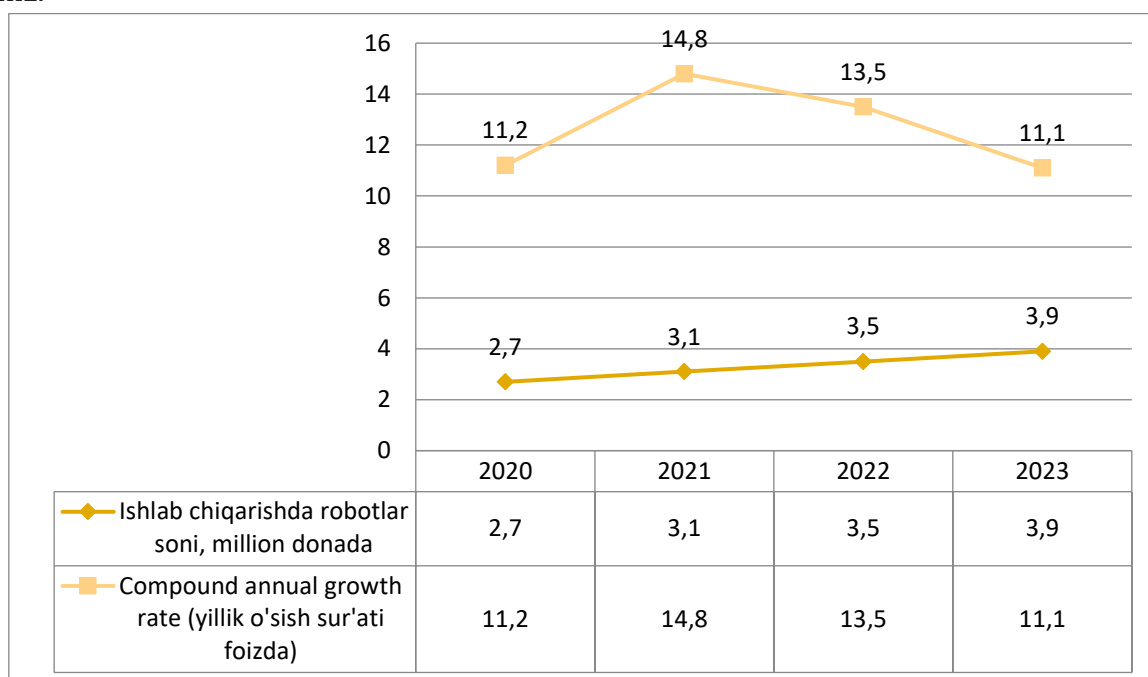
Yevropa robotlashtirish darajasi bo'yicha ikkinchi o'rinda. Yevropada robot zichligi 10 000 ishchiga 100 tani tashkil etadi. Evropadagi vazifalarning 25 foizi allaqachon robotlashtirilgan.

Osiyo robotlashtirish darajasi bo'yicha uchinchi o'rinda turadi. Osiyoda robot zichligi 10 000 ishchiga 70 tani tashkil qiladi. Osiyodagi vazifalarning 20 foizi allaqachon robotlashtirilgan.

Robotlashtirish borasida Janubiy Amerika va Afrika ortda qolmoqda. Janubiy Amerikada robot zichligi 10 000 ishchiga 30 ta, Afrikada esa 10 ta to'g'ri keladi. Janubiy Amerikada vazifalarning 15% robotlashtirilgan, Afrikada esa 5%.

Robotlashtirish darajasi bo'yicha hududlar o'rtasidagi tafovut asta-sekin kamayib bormoqda. So'nggi yillarda Osiyoda robotlashtirishning o'sish sur'ati Shimoliy Amerika va Yevropadagi o'sish sur'atlaridan oshib ketdi.

Robotlashtirish va avtomatlashtirishning jahon iqtisodiyotiga ta'sirini tushunish uchun sanoatdagi robotlar soni, robotlashtirish va avtomatlashtirishga investitsiyalar, robotlashtirish va avtomatlashtirishning mehnat unumdorligi va bandlikka ta'siri kabi ko'rsatkichlarni ko'rib chiqamiz.

Manba: Xalqaro robototexnika federatsiyasi (IFR)[11]

Rasm 3 – 2020 yildan 2023 yilgacha sanoatdagi robotlar soni

Sanoatdagi robotlar soni 2020-yildagi 2,7 milliondan 2023-yilda 3,9 millionga yetdi. 2020-2023 yillar uchun yillik yillik o'sish sur'ati 12,4% ni tashkil etdi, bu robototexnika bozorining global yillik o'sish sur'atidan 8,7% yuqori.

Jadval 1 – 2020 yildan 2023 yilgacha robotlashtirish va avtomatlashtirishning mehnat unumdorligi va bandlikka ta'siri

Yil	Robotlashtirish va avtomatlashtirish hisobiga mehnat unumdorligining o'rtacha oshishi (%)	Robototexnika va avtomatlashtirish tufayli yo'qolgan ish o'rinlarining taxminiy soni (million)
2020	1,50%	800
2021	2,00%	900
2022	2,50%	1000

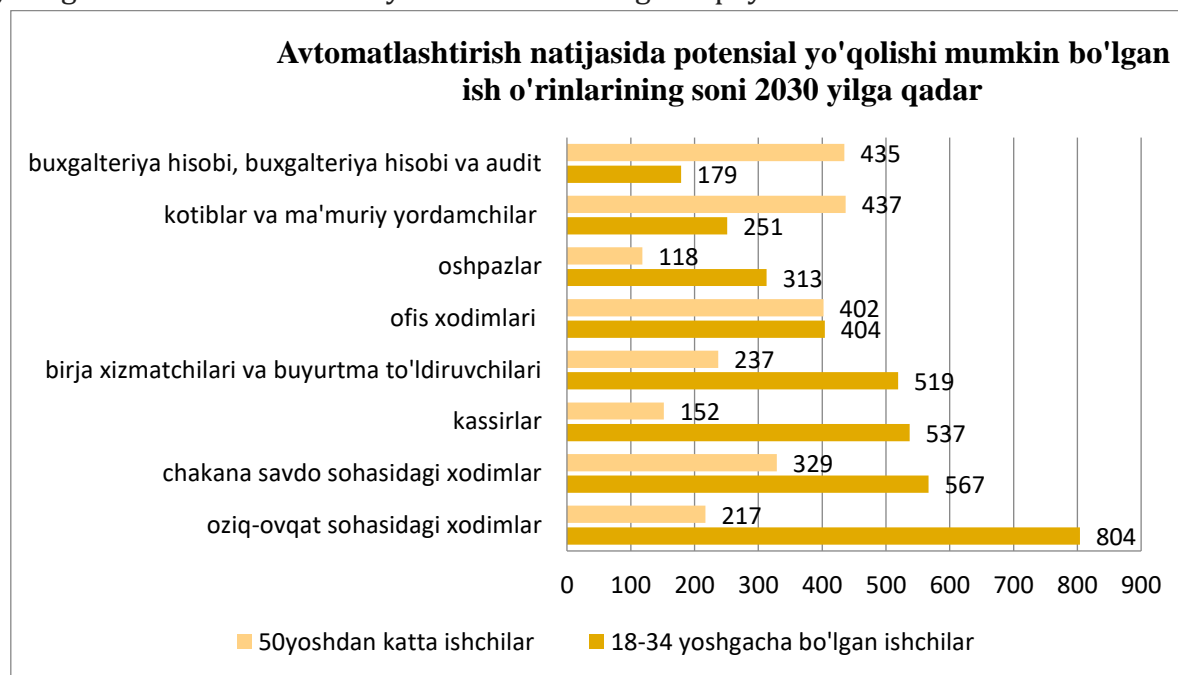
2023	3,00%	1100
------	-------	------

Manba: McKinsey Global Institute[14]

Manba: Oxford Economics[15]

Robototexnika sohasida robotlashtirish va avtomatlashtirish bo'yicha ilmiy-tadqiqot va ishlanmalar natijalarini joriy etish hisobiga mehnat unumdorligining o'rtacha o'sishi 2020-yildagi 1,5 foizdan 2023-yilda 3,0 foizga oshdi.

Robototexnika va avtomatlashtirishni joriy etish natijasida yo'qolgan ish o'rinlari soni 2020 yildagi 800 milliondan 2023 yilda 1100 millionga ko'paydi.

Manba: McKinsey Global Institute ma'lumotlari asosida tuzilgan

Rasm 4 - Avtomatlashtirish natijasida potensial yo'qolishi mumkin bo'lgan ish o'rinlarining soni 2030 yilga qadar

Goldmen Sachs bankining prognozlariga ko'ra sun'iy intellekt 300 million ish o'rnini bosishi mumkin. Bu butun dunyo bo'ylab barcha ishlarning 9,1% ni tashkil qiladi. Potentsial ish o'rinlari yo'qotishlari iqtisodiyotning turli sohalarida teng taqsimlanmaydi. 2025 tomonidan ishlab chiqarishda ikki million ishchi avtomatlashtirilgan vositalar bilan almashtirilishi mumkin Boston universitetining izlanishlariga ko'ra. Ushbu avtomatlashtirilgan vositalarning aksariyati robotlar, lekin bu yo'qolgan ishlarning ba'zilari yangi sun'iy intellekt vositalari bilan almashtiriladi.

Ishsizlikning o'sishi quyidagi sabablarga ko'ra yanada sezilarli va uzoqroq bo'lishini kutishimiz mumkin:

1. Ishchi kuchini relokatsiya¹ qilish qanchalik katta bo'lsa, ya'ni unga turtki beradigan texnologik siljishlarning qanchalik tez, chuqurroq va kengroq bo'lishi;
2. ishchilarning inson kapitaliga eski va yangi texnologiyalar qo'yadigan talablar o'rtasidagi tafovut qanchalik katta bo'lishi;

¹ Ishchi kuchi relokatsiyasi – bu ularning mehnat faoliyati doirasida xodimlarni bir joydan ikkinchi joyga ko'chirish jarayoni.

3. mehnat bozorlarining moslashuvchanligi qanchalik yuqori bo'lsa, bu qayta taqsimlash jarayoniga to'sqinlik qiladi va uning sur'atlarini sekinlashtiradi. Bundan tashqari, ma'lum sharoitlarda texnologik taraqqiyot ishsizlikning "tabiiy" darajasining oshishiga (muvozanatni buzilishiga) olib kelishi mumkin.

Shuni ta'kidlash joizki, robotlashtirish va avtomatlashtirishni joriy etishda barcha tomonlarning manfaatlari hisobga olinishi kerak. Ushbu texnologiyalarning ijobiy ta'sirini maksimal darajada oshirish va salbiy oqibatlarini minimallashtirish kerak. Umuman olganda, robotlashtirish va avtomatlashtirish iqtisodiy o'sishning kuchli dvigateliga aylanishi mumkin agar bu jarayon oqilona amalga oshirilsa.

Jadval 2 - Hukumat va kompaniyalar tomonidan robotlashtirish va avtomatlashtirishning ijobiy ta'sirini maksimal darajada oshirish va salbiy oqibatlarini minimallashtirish

	Tavsiyalar	Tavsiyalarning tavsifi
Hukumatlar	Ta'lim va kadrlarni qayta tayyorlashga investitsiyalar	Odamlarga avtomatlashtirilgan iqtisodiyotda ishlash uchun zarur bo'lgan yangi ko'nikmalarga ega bo'lishga yordam berish.
	Ijtimoiy qo'llab-quvvatlash dasturlarini yaratish	Avtomatlashtirish tufayli ishini yo'qotgan odamlarga yangi ish topishga yoki o'z biznesini ochishga yordam berish.
	Robotlar va algoritmlardan foydalanishni tartibga solish	Ushbu texnologiyalardan axloqiy va adolatli foydalanishni ta'minlash.
	Innovatsiyalarni rag'batlantirish	Yangi ish o'rinlarini yaratishi mumkin bo'lgan yangi texnologiyalar bo'yicha tadqiqot va ishlanmalarni qo'llab-quvvatlash.
Kompaniyalar	Robotlashtirish va avtomatlashtirishni bosqichma-bosqich joriy etish	Odamlarga o'zgarishlarga moslashish uchun vaqt berish.
	Xodimlarni o'qitish va rivojlantirishga investitsiyalar	Xodimlarga robotlar va algoritmlar bilan ishlash uchun zarur bo'lgan yangi ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam berish.
	Shaffoflikni ta'minlash	Xodimlarga robototexnika va avtomatlashtirish ularning ishiga qanday ta'sir qilishini tushuntirish.
	Yangi ish o'rinlarini yaratish	Avtomatlashtirish mumkin bo'lmagan yangi ish o'rinlarini yaratish.
Hamma tomonlar	Robototexnika va avtomatlashtirish haqida xabardorlikni oshirish	Ushbu texnologiyalarning mumkin bo'lgan foydalari va xavflari haqida jamoatchilikni xabardor qilish.
	Hukumatlar, kompaniyalar va kasaba uyushmalari o'rtasidagi muloqotni rivojlantirish	Robotlashtirish va avtomatlashtirishning ijobiy ta'sirini maksimal darajada oshirish uchun qo'shma strategiyalarni ishlab chiqish.

Manba: muallif tomonidan tuzilgan

Robotlashtirish va avtomatlashtirishning iqtisodiy o'sishga ta'siri pirovardida ushbu texnologiyalarni o'zlashtirish tezligi, ishchi kuchining malakasi va hukumat siyosati kabi bir qator omillarga bog'liq bo'ladi. Hukumatlar va kompaniyalar salbiy oqibatlarni minimallashtirish bilan birga robototexnika va avtomatlashtirishning ijobiy ta'sirini maksimal darajada oshirish uchun choralar ko'rishlari kerak. Bunday chora-tadbirlarga kadrlar tayyorlash va qayta tayyorlash, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash dasturlarini yaratish, robotlar va algoritmlardan foydalanishni tartibga solish, innovatsiyalarni rag'batlantirish, robotlashtirish va avtomatlashtirishni bosqichma-bosqich joriy etish, xodimlarni o'qitish va malakasini oshirishga investitsiyalar kiritish, shaffoflikni ta'minlash, yangi ish o'rinlari, robotlashtirish va avtomatlashtirish haqida xabardorlikni oshirish, hukumatlar, kompaniyalar va kasaba uyushmalari o'rtasidagi muloqotni rivojlantirish. Robotlashtirish va avtomatlashtirishni joriy etishda barcha tomonlarning manfaatlarini hisobga olishi kerak. Ushbu texnologiyalarning ijobiy ta'sirini maksimal darajada oshirish va salbiy oqibatlarni minimallashtirish kerak. Robototexnika va avtomatlashtirish iqtisodiy o'sishning kuchli drayveri bo'lishi mumkin, ammo agar ular oqilona amalga oshirilsa. Ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, robotlashtirish va avtomatlashtirish kelgusi yillarda sanoat kelajagini shakllantiradigan asosiy tendentsiyalardan biridir.

Xulosa. Shunday qilib, robotlashtirishning mehnat bozoriga ta'siri haqidagi aniqroq javobga kelsak, u ochiq qolmoqda: bu borada konsensus yo'q. Chunki, bu jarayon iqtisodiy o'sishga ijobiy va salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, texnologik taraqqiyot uning darajasidan ko'ra bandlik tarkibiga ko'proq ta'sir qiladi. Biroq, bu butun kasblarning "o'lishi" shaklida emas, balki avvalgi kasblar doirasidagi odatiy mehnat funktsiyalarini odatiy bo'lmaganlar bilan almashtirish shaklida sodir bo'ladi. Tajriba shuni ko'rsatadiki, ko'plab tadqiqotchilar avtomatlashtirishning iqtisodiy maqsadga muvofiqligi masalasini ko'tarmasdan va ishchilarning o'zgaruvchan sharoitlarga muvaffaqiyatli moslashish qobiliyatini kam baholamasdan, yangi texnologiyalarning tarqalish tezligini bo'rttirishga moyildirlar. Va nihoyat, ta'kidlanganidek, yangi texnologiyalarning o'ta tez o'zlashtirilishi iqtisodiy, huquqiy va axloqiy to'siqlar, ko'p hollarda ushbu yangi texnologiyalar bilan ishlashga qodir bo'lgan malakali kadrlarning yetishmasligi bilan cheklanadi.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Капелюшников, Р. (2018). Влияние четвертой промышленной революции на рынок труда. [Онлайн ресурс]. URL: <https://www.aist-na-kryshe.ru/articles/vliyanie-chetvertoj-promyshlennoj-revolyutsii-na-rynok-truda/>
2. Acemoglu D., Restrepo P. (2017) Robots and Jobs: Evidence from US Labor Markets. Cambridge (Mass.): NBER. NBER Working Paper 23285.
3. Autor D. H., Dorn D., Hanson G. H. (2015) Untangling Trade and Technology: Evidence from Local Labor Markets. *Economic Journal*, Vol. 125, No. 584, P. 621-646.
4. Blien U., Ludewig O. (2017) Technological Progress and (Un)employment Development. Bonn: IZA. IZA Discussion Paper10472
5. Bessen J. (2016) How Computer Automation Affects Occupations: Technology, Jobs, and Skills. Boston: Boston University School of Law. Law and Economics Paper, No. 15-49.
6. S. Mitra and Mousumi Das. "Exploring the Impact of Robotisation on Economic Development." *International Journal of Economics Business and Management Studies* (2022). <https://doi.org/10.55284/ijebms.v9i1.626>

7. Jo-Ching Chung and Yong Suk Lee. "The Evolving Impact of Robots on Jobs." ILR Review, 76 (2022): 290 - 319. <https://doi.org/10.1177/00197939221137822>
8. Шваб К. Четвертая промышленная революция / К. Шваб — «Эксмо», 2016 — (Top Business Awards)
9. Fortune Business Insights. URL: <https://www.fortunebusinessinsights.com/>
10. Acumen Research and Consulting. URL: <https://www.acumenresearchandconsulting.com/>
11. Международная федерация робототехники (IFR). URL: <https://ifr.org/worldrobotics>
12. Всемирный экономический форум (WEF) URL: <https://www.weforum.org/agenda/future-of-work/>
13. Официальный сайт ООН URL:: <https://data.un.org/>
14. McKinsey Global Institute. URL: <https://www.mckinsey.com/>
15. Oxford Economics. Как роботы меняют мир. URL: <https://www.oxfordeconomics.com/resource/how-robots-change-the-world/>
16. Мирхамидова, З.М. (2023). Влияние роботизации и автоматизации рабочих мест на экономический рост в контексте Четвертой промышленной революции. // Экономика и социум. – 2024.- №5(120) - URL: https://www.iupr.ru/files/ugd/b06fdc_91f6d6901b59477187acacccc1261152.pdf?index=true

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 9 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).